

Nr 282.

Av herr **Lundell**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 173, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1941, m. m.

Genom Kungl. Maj:ts proposition nr 173 i år framlagda förslag till krigskonjunkturskatt för år 1941 är i huvudsak konstruerat på samma sätt som förslaget i proposition nr 2 till föregående års urtima riksdag, fastän det nu är fråga om ett tolv månaders beskattningsår i stället för ett fyramånaders. Under dessa förhållanden bli också de invändningar som äro att framföra mot förslaget i huvudsak desamma som framfördes i motionen II: 5 av under tecknad till nämnda urtima riksdag. Dessa invändningar ha dessutom vunnit ökad kraft genom erfarenheterna under den mellanliggande tiden.

I ifrågavarande motion framhölls först att det nuvarande beskattningsläget ej kunde jämföras med motsvarande under världskrigsåren 1915—1919, då krigskonjunkturskatt förra gången hade upptagits i vårt land. För budgetåret 1940/41 beslutade inkomst- och förmögenhetsskatten och värnskatten bildade tillsammans tagna för fysiska personer en mycket starkt progressiv skiktscala av följande utseende.

Skikt av beskattningsbart belopp kronor	Skatt i % av inom skiktet fallande belopp
0— 3,000	11.75
3,000— 6,000	13.75
6,000— 8,000	16.25
8,000— 9,000	18.25
9,000— 10,000	19.75
10,000— 12,000	21.75
12,000— 15,000	23.75
15,000— 25,000	29.75
25,000— 35,000	35.75
35,000— 40,000	37.75
40,000— 50,000	41.75
50,000— 60,000	43.75
60,000—100,000	47.75
100,000—200,000	54.25
200,000—	60.75

Till denna skala var att observera, att det beskattningsbara beloppet utom inkomstdelen innesluter även en förmögenhetsdel, som vi kunna tänka oss ligga i botten, och som då gör att det beskattningsbara beloppet räcker upp

till högre skikt av skalan än det annars skulle göra. Härutöver tillkommer sedan den särskilda skatten å förmögenhet, vilken för övrigt i vissa lägen verkar som en starkt progressiv inkomstskatt.

Vi ha ytterligare att taga med i beräkningen de proportionella skatterna: allmän kommunalskatt, landstingsskatt och vägs katt, vilka tillsamman tagna i nuvarande läge i genomsnitt motsvara c:a 14 kronor per till allmän kommunalskatt påförd skattekrone, något som i allmänhet utgör mer än 14 % av det till inkomst- och förmögenhetsskatt beskattningsbara beloppet.

Det är tydligt att den återgivna skiktsskalan, i synnerhet om procentsatserna för alla skikt höjas med 14 enheter för de proportionella skatterna, i sig själv innebär en synnerligen kraftig automatiskt verkande merinkomstskatt i vad avser fysiska personer.

Vi finna att redan vid en jämförelseinkomst av 10,000 kronor beskattas däröver liggande merinkomst efter lägst 35.75 %. För högre liggande jämförelseinkomster erhålles:

Jämförelse- inkomst kronor	merinkomst- skatt lägst %
25,000.....	49.75
50,000.....	57.75
100,000.....	68.25
200,000.....	74.75

Med denna automatiska merinkomstskatt redan för handen måste det vara klart att någon särskild krigskonjunkturskatt icke erfordras eller kan motiveras. Läget är säkerligen i stället det, att man med redan förut pålagda skatter betydligt överstigit den gräns, där beskattningen verkar återhållande eller förkvävande på företagsamheten och därmed minskar nationalinkomsten betydligt under vad den annars skulle kunna vara.

Jämför man skalan för denna redan förefintliga merinkomstskatt med skalan för den föreslagna krigskonjunkturskatten, så finner man att den förra ger ungefär detsamma som den senare vid jämförelseinkomster på omkring 40,000. Vid högre jämförelseinkomster ger den förra mera än den senare. — I avseende på sin tekniska konstruktion är den redan förefintliga merinkomstskatten överlägsen krigskonjunkturskatten. Om nämligen två personer ha samma merinkomst, så blir efter den förra skalan den person hårdare beskattad som har den högre jämförelseinkomsten, under det att krigskonjunkturskatten belastar hårdare den person som har den lägre jämförelseinkomsten. Alltså den person som förut haft dåligt beskattas hårdare just därför att han förut haft det dåligt.

Vilka skattesatser Kungl. Maj:t ämnar föreslå för inkomst- och förmögenhetsskatt och värnsskatt att utgå på under 1940 (eller motsvarande beskattningsår) intjänade inkomster har ännu ej meddelats, men man har anledning antaga att Kungl. Maj:t såsom under senare år varit vanligt fortfaran-

de söker öka statsinkomsterna mera genom höga skattesatser än genom omsorg om skatteunderlagets storlek, och att sålunda den resulterande sammanlagda skiktsskalan (för botten-skatt, tilläggsskatt och värnskatt) kommer att bli ännu starkare progressiv än den ovan återgivna. Om så blir fallet kommer den särskilda krigskonjunkturskatten att framstå såsom ännu mera opåkallad.

Vid denna jämförelse mellan den återgivna skiktsskalan och krigskonjunkturskatten är givetvis att observera att det totala av Kungl. Maj:t föreslagna beskattningsförfarandet innebär att först appliceras krigskonjunkturskatten på mervinsten och sedan skiktsskalan på återstoden av mervinsten. Detta är jämförligt med att skiktsskalan först skulle appliceras på mervinsten och sedan ytterligare en gång på återstoden av mervinsten.

Vad nu sagts gäller fysiska personer.

Ifråga om juridiska personer finnes f. n. ingen progressiv inkomstskatt. Genom inkomst- och förmögenhetsskatten och värnskatten tillsammans med skatterna av kommunal natur bli dock mervinsterna automatiskt beskattade (för 1939 års inkomster) med $20 + 10 + 14 = 44$ % i genomsnitt. Bli något av återstående 56 % utdelat till delägarna i ett aktiebolag, så drabbas det av den redan beskrivna merinkomstskatten å fysiska personer. I sådant fall är någon särskild krigskonjunkturskatt ännu mindre påkallad än ifråga om rörelse som bedrevs direkt av fysisk person.

Blir å andra sidan intet av de efter beskattningen hos aktiebolaget kvarstående 56 % av mervinsten utdelat till delägarna, så kan man knappast finna att krigskonjunkturskatt då heller är påkallad. Vad som intjänas till ett aktiebolag och stannar där, är antingen underlag för ökad och förbättrad produktion hos bolaget självt eller också hos det företag till vilket det utlånas. Det är till nytta för dem som därav få sysselsättning med produktionsapparaten utbyggnad och sedan få sysselsättning i den utökade produktionsapparaten. Det stegrar nationalinkomsten, men kan ej stegra ägarnas inkomst annat än via ökad utdelning eller ökad lön, vilka då båda bli hårt beskattade. Om sådan fonderad merinkomst beskattas bort från bolaget och in till det allmänna, åstadkommer man närmast att vad som är eller kan bli underlag för stadigvarande sysselsättning för ett visst antal man (c:a 50 å 150 man per miljon arbetande kapital) kommer att bli till engångsunderstöd för samma män men endast under ett å två år. Det är all anledning att antaga att ifrågavarande medel, det må vara fråga om små eller stora belopp, göra större nytta för folkhushållet, om de arbeta inom näringslivet, än om de indragas till statskassan.

Den första och viktigaste anmärkningen mot krigskonjunkturskatten har varit — och är fortfarande —, att den verkar återhållande på all företagssamhet och alldeles särskilt avskräcker från allt nystartande av företag. Jämförelseinkomsten blir i sådana fall minimal; så gott som hela vinsten, om det blir någon, blir beskattningsbar merinkomst, och därav tager staten direkt i det närmaste 70 %. Sedan tager staten vid juridiska personer efter hittillsvarande skattesatser genom inkomst- och förmögenhetsskatten och

värns-katten $\frac{3}{10}$ av de återstående 30 %, varefter kommunerna taga c:a 14 % av det hela i proportionella skatter. Således tillsammans $70 + 30 \cdot 0.3 + 14 = 93\%$ tager det allmänna av den ev. merinkomsten. — Lyckas å andra sidan icke företaget får företagaren givetvis taga förlusten själv.

Att företagarna också reagerat mot att bli bjudna sådana villkor för företagsamhet har nogsamt märkts och föranledde Kungl. Maj:t att hos urtima riksdagen begära bemyndigande att i vissa fall medgiva eftergift beträffande krigskonjunkturskatt (prop. nr 11). Bemyndigande blev också lämnat för fall, där bedrivande av viss verksamhet framstår såsom ur det allmännas synpunkt särskilt betydelsefullt eller där främjande av viss tillverkning framstår såsom särskilt betydelsefullt med hänsyn till folkförsörjningen eller rikets försvarsberedskap. Genom denna dispensrätt är det alltså numera Kungl. Maj:t och icke riksdagen som avgör om vem som skall erlægga krigskonjunkturskatt.

Vilken omfattning detta dispensinstitut hitintills fått är icke meddelat. Att mycken verksamhet blivit bromsad genom krigskonjunkturskatten är emellertid säkert både i fråga om utvidgning och nystartning. Verkan framdeles av denna skatt kommer säkerligen att bli ännu större i den mån vederbörande företagare komma i praktisk kontakt med densamma. För att undvika skatten gäller det för företagaren att undvika merinkomst och detta kan ske på två vägar. Dels genom att undvika att öka inkomsterna och dels genom att öka utgifterna. I den mån den första utvägen användes är det långt ifrån säkert att det sker genom att sänka priserna. Det kan också ske genom att hålla tillbaka verksamheten. I den mån den andra utvägen användes finnes många möjligheter. Uppfinningsrikedomen ifråga om att öka företagets utgifter synes redan vara betydande, och det är icke sannolikt att det härvid i första hand blir fråga om nationalekonomiskt önskvärda utgifter.

Departementschefen polemiserar i propositionen å sid. 75 överst mot här uttalad uppfattning om skattens skadliga verkningar i fråga om företagsamheten sålunda: »Då det mot skatten anmärkes att den är ägnad att verka återhållande å företagsamheten vill jag framhålla att jag för egen del finner betydelsen av denna synpunkt mer än uppvägas därav att skatten torde utgöra ett verksamt led i statsmakternas strävanden att hindra spekulationer i prisstegring å produkter av betydelse för folkförsörjningen.» Departementschefen framför här en uppfattning som man icke så sällan möter på socialdemokratiskt håll, nämligen den att det är viktigare att en vara finnes till ett pris, som man anser rättvist, än att den överhuvud finnes i landet, och att konsumenterna ha någon arbetsinkomst att köpa varor för. För under-tecknade motionärer te sig varutillgången och sysselsättningen såsom det viktigaste. Genom åstadkommande av varor, även om en del skulle behöva rubriceras såsom ersättningsvaror, minskar man för övrigt varuspekulationens möjligheter.

I propositionen meddelas angående utfallet av 1940 års skatt att 22.5 miljoner kronor debiterats av vilka provisoriskt påförts 2.8 miljoner. Minskningen i inkomst- och förmögenhetsskatterna genom avdraget för krigskon-

junkturskatt har utgjort 6.6 miljoner. Det är tydligt att man här, såsom påpekades i fjolårets motion, ej kunnat komma åt den minskning i inkomst- och förmögenhetsskatterna som blir en följd av att från de juridiska personerna bortbeskattad merinkomst leder till minskad utdelning och därmed till minskad beskattning av delägarna. Denna minskning, under vad som annars skulle ha framkommit, äger huvudsakligen rum vid 1941 års taxering och undandraget sig all statistik. Tydligt undergå även de kommunala skatteintäkterna en motsvarande minskning. Det slutliga nettot för statskassan av 1940 års skatt blir alltså åtskilligt sämre än vad som framgår av de anförda siffrorna.

Det verkliga slutresultatet av krigskonjunkturskatten är sedan, om man vill föra tankegången till slut, säkerligen alls intet netto utan en nettoförlust av betydande storlek såväl för samhället i det hela, som fått nationalinkomsten reducerad under vad den kunde ha blivit, om produktionen ej hållits tillbaka, som även för statskassan, som gått miste om alla skatter på den produktion, som ej kommit till stånd.

I förut åberopade motion till urtima riksdagen framhölls, att det säkerligen var olämpligare att gå in för en krigskonjunkturskatt i stället för en allmän merinkomstskatt på grund av svårigheterna att upprätthålla en tillfredsställande distinktion mellan de merinkomster, som kunna antagas ha berott på av krig eller krigsfara föranledda förhållanden, och andra merinkomster. Erfarenheterna under taxeringsarbetet inom prövningsnämnderna torde tillfullo ha bekräftat denna uppfattning. Avgörandena synas i stor utsträckning ha blivit slumpartade och godtyckliga. — Kungl. Maj:t står emellertid kvar vid sin ståndpunkt om distinktionens fortsatta upprätthållande.

Även från utlandet föreligga vissa vittnesbörd om huru krigskonjunkturskatt eller merinkomstskatt kan hålla tillbaka företagsamheten. Samma politiska eller demagogiska skäl som i vårt land föranlett statsmakterna att låta krigskonjunkturskatten sträcka sig ända till 70 % av merinkomsten synes i England ha föranlett statsmakterna att sträcka sig ända till 100 %. Härav har emellertid åstadkommit ett starkt hämmande av företagsamheten, vilket i sin tur föranlett framställning i parlamentet om skattesatsens reduktion. Huru därmed sedan har förfarits är icke här bekant, men det är tydligt att ett sådant hämmande av företagsamheten och produktionen kan ha betydligt ökat riskerna för England att förlora kriget.

I Tyskland infördes en merinkomstskatt i den s. k. nya finansplanen av 20 mars 1939. Därigenom skulle beskattas merinkomsten under 1938 med 1937 som jämförelseår. Skattesatsen bestämdes i lagen till 30 % men nedattes i tillämpningsförordningen till 15 %. För närvarande synes ifrågasatt skatt vara borttagen resp. inarbetad i andra skatter. Det kan dock givetvis vara möjligt att skatteformen återigen upptages.

De mest betydande ändringarna i årets skatteförslag i jämförelse med fjolårets ligga däri att även inkomst av jordbruk och skogsbruk samt inkomst av annan fastighet föreslås till beskattning. Av likställighetsgrunder är intet

att anföra mot en sådan utvidgning av giltighetsområdet. Snarare har man anledning fråga om det kan vara lämpligt att inkomst av tjänst fortfarande ställs utanför.

Av andra grunder har man emellertid anledning ställa sig ännu mera avvisande ifråga om krigskonjunkturbeskattnings av jordbruk än beskattning av rörelse. Det viktigaste särskälet i fråga om jordbruk är vår ömtåliga livsmedelssituation. Tillämpningen av denna skatteform ifråga om jordbruk kommer säkerligen, liksom förut ifråga om rörelse, att minska intresset att öka de egna inkomsterna. Men detta kommer då också att betyda ett minskat intresse att spänna alla sina krafter och all sin förmåga för att åstadkomma högsta möjliga produktion. Ett avslappnande i det avseendet är likvärdigt med minskad produktion, vilket, så nära gränsen till självförsörjning som vårt land står, kan betyda livsmedelsbrist och — om ogynnsamt väder tillstöter — hungersnöd.

Det har sitt intresse att i detta sammanhang konstatera att i den ovan omnämnda merinkomstskatten i Tyskland undantogs såsom första undantag all merinkomst av lant- och skogsbruk på grund av dess grundläggande betydelse för tyska folkets uppehälle.

Beträffande denna beskattning av jordbruk har man också anledning framhålla att de komplicerade föreslagna beskattningsreglerna komma att leda till många missförstånd och stridigheter under taxeringsarbetet och mycken förargelse på landsbygden.

En annan förändring i det nya skatteförslaget ligger i det minskade skattefria avdraget. Detta avdrag borde helst vara graderat efter jämförelseinkomsten eller efter det investerade kapitalet och utgöra t. ex. 1 % av detta, dock lägst 3,000 kronor. Därmed toges någon hänsyn till penningvärdeförsämringen. Man kan även säga att därmed toges viss hänsyn till det efter jämförelseåren höjda allmänna ränteläget. Det är nämligen klart, att om upplånat kapital under 1940 dragit 1 à 1½ % högre ränta, så är det också rimligt att eget arbetande kapital får tillgodonjuta en motsvarande avkastningshöjning.

Med stöd av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 173 om krigskonjunkturskatt.

Stockholm den 17 april 1941.

T. V. Lundell.